

A mesei nyelvezet szerepe a beszédfejlődésben

A mese a szép szavak, az ízes szavak birodalma. Az anya-ízű, az apa-ízű szavaké. E szavak és kifejezések igazi lélek-gazdagítók, lélek-építők, lélek-csiszolók és lélek-tisztítók.

A mesei nyelvezet az érzékszervek megmozgatásának világa, amiben a látás, a hallás, a tapintás, az ízlelés, az illatok szinte egyszerre vannak jelen. A mesében van idő arra, hogy az anyai, apai ajkak formálják, kerekítsék a hangot, a szót, miközben érzésekkel telítik meg azokat. Másrészt a gyermeknek van ideje meghallani, átérezni, befogadni egy olyan zajjal „összeszemetelt” világban, amiben az idő rövidege sokszor „megöli” a szót. (Gondoljunk a reklámok irdatlan kiejtési tempójára, pl. „A kockázatokról és mellékhatásokról kérdezze meg kezelőorvosát vagy gyógyszerészét....”)

A hangokat „látja” a gyermek a felnőtt ajkain, s nem csak hallja, hanem érzi is. Merthogy a hang egyben rezgés, a két ember közötti összeköttetés, az össz-hang megteremtésének hídja. Ez a rezgés közelebb hoz minket egymáshoz, közösséget teremt a mesélő és a hallgató között. A közöttünk lévő tér is megtelítődik ezzel a finom hullámmal, amit csak a velünk együtt lévő hangja képes előidézni. Soha, egyetlen magnó, DVD, videó nem képes a gyermek aktuális befogadóképességéhez úgy igazodni, mint a jelen lévő mesélő. A virtuális mesemondó lehet hangos, lehet halk, de sohasem tudja figyelembe venni a gyermeki reakciókat, nem reagál érzelmi állapotaira, és nem akkor halkul el, mikor a gyermek lassan átlép az álmok birodalmába. Sohasem lehet olyan lágy és gyengéd, mint egy anyai/apai hang....

A mesék gazdagsága, változatossága, hossza, egyszerűsége vagy összetett cselekménye jól igazítható a gyermekek életkorához.

Az egyszerű verses mesék rövid mondatokból építkeznek, a rímek a maguk dinamikájával teszik mozgalmassá, és utánzásra késszé azokat. A gyermekek ezekben a mondókás, verses élményekben tapasztalják meg a ritmus, a szünet, a hangsúly, hanglejtés, hangerő szó-, és mondatformáló erejét, jelentését.

Az állat-mesék középpontjában a cselekvés áll, a beszédfejlődés, a szókincsfejlődés szempontjából ezekben az ige tölti be a vezető szerepet. Mindez abban a korban, amikor a mozgásfejlődés óriási változásokon megy keresztül, a gyermek mozgásával sokkal inkább ki tudja magát fejezni, mint beszédével. Optimális esetben e két szál együtt fut, megerősítve a fejlődés vonalait.

A népmesék a főhős életútját, életének eseményeit, egymásutániségát, történetének folyamatát vázolják fel. Élet-képeket mutatnak be, mely képek összekötésében a bontakozó fantázia tölt be jelentős szerepet. A mese nyomán kialakuló belső képek „tápanyagot” adnak a rajzi meséléshez, a történet-szövéshöz.

A tündérmesék hosszú, összetett mondatait 5-6 éves kortól már szinte minden kisgyermek megérti. Életfeladatokat, megküzdési módokat, gondolkodási mintákat, érzéseket, erkölcsi tartást közvetítenek. A szép szavak, árnyalt kifejezések, metaforák, szimbólumok tárházai ezek a mesék, melyek beépülnek a mindennapi kifejezések közé.

A mesehallgatás (ha nem tesszük feladattá a helyzetet), akkor elvarázsolja, „jobb agyféltekés működésmódba” viszi a gyermeket. A bal agyfélteke realitáshoz fűződő, információt befogadó és rendszerező funkciója elcsendesül, megszűnik a „készenléti állapot”, a test és a lélek elernyed, átengedi magát egy pihentető, frissítő, lebegő, idői és téri korlátokat meghaladó térbe. Ebben a térben a mese erejéig minden újra „egyben van”, úgy, mint talán az anyaméh védettségében, az isteni hajlékban. A mozgás, a hang, a képek, az érzések, a gondolatok, a hit, a remény, és a megélhető szeretet. Ezek adják a hallott szavak erejét, érzelmi töltetüket, s teszik bevészhetővé azokat testbe-lélekbe. Egy, a mese útját járó gyermek egészen másképp viselkedik, másképp gondolkodik és érez, mint sorstársa, aki TV-t és videót néz naphosszat. A DVD, a videó, a TV illúzió: van benne mozgás, kép, szó, csak összhang nincs közöttük, sem a mesélő és hallgatója között. Gép-rezgés van, emberi hangrezgés helyett. Üres érzelmekkel, üres szavakkal, aminek nincs íze, illata, formája, „megemészthető” tempója, belső képformáló ereje, érzelem-akkumuláló funkciója. Szavak, mondatok vannak, amik eljutnak a fülig, de gyorsaságuknál, kiejtési szinkroneltolódásuknál fogva (a szájmozgás és a hang külön dekódolódik) csak szórványosan épülnek be az aktív szókincsbe. Jól megfigyelhető ez, amikor az egész (rajz)filmből csak a főhős sokszor elhangzott szavajárása marad meg a gyermekben.

A történetmesélés, a fogalmazás, a meseírás (az iskolában is) csak akkor öröm egy gyermek számára, ha korán megtapasztalja a mesében a szó nyomán kialakuló saját képek megformálásának mozgalmasságát, színességét, változtathatóságát, az új elemek beépíthetőségét, a történések egymásutánosságát, ívét, folyamatát. Mindez óriási mértékben fejleszti a figyelmet, a koncentrációs képességet, a fantáziát, a kreativitást, a gondolkodást, egy szóval, az egész személyiséget.

De legfőbb hozadéka mégis, hogy együtt lehetünk másokkal, a mesélő közelében, szeretetében. A mese így válik való életté.